

Małgorzata Bogusz, Marcin Horyń

**Efekty pracy instytucji doradczych we wdrażaniu zasady
cross-compliance na przykładzie województwa
małopolskiego**
*Effects work of advisory institutions in the implementation of
the principle of cross-compliance as an example
Malopolska Province*

Doradztwo rolnicze w województwie małopolskim pełni kluczową rolę we wdrażaniu instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej. Kluczowym elementem doradztwa od 2007 roku stało się zapoznanie rolników małopolskich z zasadą cross-compliance. Dlatego też trzy największe instytucje doradcze: Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Małopolska Izba Rolnicza oraz Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego, w ramach konsorcjum podjęło się próby przeszkolenia rolników z zasady wzajemnej zgodności (cross-compliance), której przestrzeganie jest warunkiem otrzymania dopłat bezpośrednich. Jak wynika z przeprowadzonej analizy i oceny instytucje doradcze wypełniły swoje zadania, przeprowadzając szkolenia we wszystkich powiatach województwa małopolskiego.

Wstęp

Na szczycie w Luksemburgu w 2003 roku, Rada UE przyjęła dokument przewidujący wprowadzenie zmian we Wspólnej Polityce Rolnej (WPR) w latach 2004-2013. Reforma polegała na oddzieleniu wsparcia rolników od decyzji produkcyjnych przez wprowadzenie płatności obszarowych przyznawanych niezależnie od rodzaju i wielkości produkcji rolnej¹. Jej otrzymanie zostało uzależnione od przestrzegania zasady wzajemnej zgodności (cross-compliance), czyli od spełnienia określonych wymogów w zakresie ochrony środowiska, bezpieczeństwa żywności oraz dobrostanu zwierząt².

Na uwagę zasługuje fakt, że wymogi minimalne dotyczące zarządzania gospodarstwem nie są nowymi przepisami stworzonymi dla celów reformy WPR, ale są to przepisy, których przestrzeganie jest obowiązkowe dla wszystkich gospodarstw. Natomiast nowym elementem jest przestrzeganie tych przepisów powiązanych z przyznawaniem płatności bezpośrednich³.

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej oraz objęcie polskiego rolnictwa mechanizmami Wspólnej Polityki Rolnej oraz specyfika obszarów wiejskich

---

¹ A. Jurcewicz, *Prawo i polityka rolna Unii Europejskiej*, Instytut Wydawniczy Euro Prawo, Warszawa 2010, s. 40.

² J. Rowiński, *Wspólna polityka rolna w latach 2004-2013*, Wspólnoty Europejskie 2003, nr 9, s.21-22.

³ Z. Krzyżanowska i inni, *Minimalne wymogi wzajemnej zgodności (cross compliance) dla gospodarstw rolnych. Przewodnik dla doradców*, Wyd. CDR w Brwinowie Oddział w Radomiu, Radom 2010, s. 7.

województwa małopolskiego stanowi duże wyzwanie dla rolników, dla których właściwe wykorzystanie pomocy jest najważniejszą sprawą w dążeniu do dywersyfikacji działań w gospodarstwach rolnych na tym terenie i sprostaniu konkurencji na wspólnym rynku europejskim⁴.

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej doradztwo rolnicze osiąga bardzo dobre efekty w zakresie wdrażania w gospodarstwach rolnych instrumentów WPR i polityki strukturalnej. Jedną z najprostszych i najdogodniejszych form wsparcia rolników są dopłaty bezpośrednie, które w 2004 roku wprowadzono do rolnictwa jako nowy instrument finansowy. Dopłaty bezpośrednie mają do spełnienia kilka funkcji m.in. **rekompensacyjną** – wobec wzrostu kosztów produkcji, funkcję **stymulującą** – związaną z kształtowaniem charakteru produkcji rolniczej, funkcję **modernizacyjną** – związaną z możliwością wprowadzenia nowych, często kosztownych rozwiązań pozwalających przyspieszyć rozwój gospodarstw rolnych oraz funkcję **informacyjną** – polegającą na przekazaniu danych na temat podejmowanych decyzji i kierunków produkcji⁵.

W związku z obowiązkiem dostosowania się rolników do wymogów cross-compliance, od 2007 roku na terenie całego kraju przeprowadzane są szkolenia informacyjne, których zadaniem jest poszerzanie wiedzy i świadomości rolników w tym temacie.

Cel, zakres i metodyka badań

Przepisy zawarte w zasadzie cross-compliance są dość obszerne i aby rolnik w pełni zapoznał się z nimi, konieczny jest udział w szkoleniu. Dlatego z funduszy pomocowych z Unii Europejskiej zostały wydzielone środki na szkolenia. W ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, w priorytecie I. Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym, w działaniu 1.3. szkolenia, przeprowadzono na terenie całego kraju szkolenia z zakresu: *Zasady otrzymywania dopłat bezpośrednich, a obowiązek spełnienia przez gospodarstwo zasad wzajemnej zgodności, ze szczególnym uwzględnieniem programów zwalczania chorób zakaźnych*. Kolejna edycja szkoleń odbyła się w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w ramach osi I. Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego, z działania 111. Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie. Szkolenia na terenie całego kraju były realizowane pod takim samym tematem jak w ramach SPO 2004-2006.

Na terenie województwa małopolskiego, zarówno w ramach SPO 2004-2006 jak i PROW 2007-2013, zostało zawiązane konsorcjum, gdzie liderem było Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego, a partnerami: Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Małopolska Izba Rolnicza. Konsorcjum w ramach SPO 2004-2006 realizowało szkolenia: „Spełnienie standardów w dziedzinie ochrony środowiska, zwierząt i konsumenta a uzyskanie dopłat bezpośrednich (konieczność przestrzegania

---

⁴ J. Kania, M. Bogusz, *Efekty pracy doradczej we wdrażaniu instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej na przykładzie województwa małopolskiego*, Roczn. Nauk. SERIA, Szczecin 2010, t. XII, z. 5, s. 73-77.

⁵ B. Wojtasik, *Dopłaty bezpośrednie – nowy instrument finansowy w rolnictwie*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, CDR, Poznań 2006, s. 89-97

wymogów tzw. cross-compliance) - zasięg wojewódzki”. Natomiast w ramach edycji z PROW 2007-2013 prowadzone były szkolenia: ~~pt.~~ „Konieczność przestrzegania zasad wzajemnej zgodności jako warunek uzyskiwania dopłat bezpośrednich – zasięg wojewódzki”.

W opracowaniu podjęto próbę przedstawienia efektów pracy instytucji doradczych we wdrażaniu zasady wzajemnej zgodności – cross-compliance w ramach reformy WPR w województwie małopolskim w latach 2007-2012.

Podstawowym materiałem badawczym były dane statystyczne uzyskane z Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA) oraz dane statystyczne z Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego, a także opinie uzyskane od doradców.

Wyniki badań zaprezentowane w formie tabelaryczno-opisowej wykorzystując do opracowania danych pierwotnych metodą analizy pionowej, struktury procentowej oraz wskaźnikach jednostkowych.

Zasada wzajemnej zgodności – cross-compliance

W Polsce od 1 stycznia 2009 roku wysokość przyznawanych płatności bezpośrednich oraz niektórych płatności realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2007-2013 (płatności z tytułu wspierania gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania [ONW], zalesianie gruntów rolnych, program rolnośrodowiskowy), uzależniona jest od spełnienia przez rolników określonych wymogów wynikających z zasady wzajemnej zgodności (ang. *cross-compliance*)⁶.

Zasada wzajemnej zgodności oznacza powiązanie wysokości uzyskiwanych płatności bezpośrednich ze spełnianiem przez beneficjentów określonych wymogów.

Wymogi te zostały podzielone na trzy obszary.

Obszar A, który obejmuje⁷:

- ✓ Identyfikację i rejestrację zwierząt,
- ✓ Zagadnienia ochrony środowiska naturalnego.

Obszar B obejmujący:

- ✓ Zdrowie publiczne,
- ✓ Zdrowie zwierząt, zgłaszanie niektórych chorób,
- ✓ Zdrowotność roślin.

Obszar C, w którym zawiera się:

- ✓ Dobrostan zwierząt.

Przepisy dotyczące zasady wzajemnej zgodności obowiązują we wszystkich krajach członkowskich UE. Należy jednak podkreślić, że w państwach UE-15 system kontroli przestrzegania wymogów wzajemnej zgodności był wdrażany stopniowo w latach 2005, 2006 i 2007. Natomiast rolników w nowych państwach członkowskich,

---

⁶ J. Kania, *Konieczność przestrzegania zasad wzajemnej zgodności jako niezbędny warunek uzyskiwania dopłat bezpośrednich – zasięg wojewódzki*, Wyd. MODR, Kraków 2010, s. 5.

⁷ <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/Platnosci-bezposrednie/Normy-i-Wymogi-Wzajemnej-Zgodnosci-cross-compliance>, stan na 28.08.2012 r.

w tym w Polsce, dotychczas obowiązywało przestrzeganie wymogów Dobrej Kultury Rolnej (minimalne normy). Do końca 2008 r. rolnicy nie byli kontrolowani z zakresu pozostałych wymogów zasady wzajemnej zgodności w połączeniu z płatnościami bezpośrednimi⁸. Natomiast od 1 stycznia 2009 roku w Polsce zaczęły obowiązywać wymogi z obszaru A. Zgodnie z aktualnym stanem prawnym wymogi z obszaru B wdrażane są od 1 stycznia 2011 roku. Z kolei wymagania dotyczące warunków dobrostanu zwierząt od 2013 roku.⁹

Organem odpowiedzialnym za kontrole wymogów wzajemnej zgodności w zakresie spełniania przez rolnika norm dobrej kultury rolnej oraz wymogów ochrony środowiska naturalnego, zdrowotności roślin i bezpieczeństwa żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia roślinnego jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Natomiast organem odpowiedzialnym za kontrole wzajemnej zgodności w zakresie identyfikacji, rejestracji, i zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa pasz i żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia zwierzęcego jest Inspekcja Weterynaryjna¹⁰.

Należy podkreślić, że rolnicy mogą korzystać z pomocy doradczej przy spełnianiu oceny w ramach wymogów wzajemnej zgodności przez gospodarstwo rolne, a jeżeli w trakcie oceny stwierdzone zostaną niezgodności, również z pomocy w sporządzeniu planu dostosowania gospodarstwa do wymogów cross-compliance. Korzystanie z tego doradztwa przez rolników jest w pełni dobrowolne. Doradztwo w tym zakresie jest częściowo dofinansowywane ze środków Unii Europejskiej, pod warunkiem, gdy świadczone jest przez uprawnione podmioty doradcze. W Polsce podmiotami doradczymi upoważnionymi do udzielania takiej pomocy są¹¹:

- ośrodki doradztwa rolniczego;
- izby rolnicze;
- certyfikowane prywatne podmioty doradcze.

Wyniki badań

Rolnik ubiegający się o przyznanie płatności bezpośrednich oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007-2013, w chwili złożenia wniosku, podejmuje zobowiązanie do przestrzegania wymogów zasady cross-compliance we własnym gospodarstwie rolnym, przez cały rok kalendarzowy. Zobowiązuje się również do umożliwienia przeprowadzenia kontroli na terenie gospodarstwa przez inspektora ARiMR lub pracownika Inspekcji Weterynaryjnej¹². Dlatego też, instytucje doradcze na terenie całego kraju podjęły się przeprowadzenia szkoleń z zakresu cross-compliance.

⁸ J. Kania, *Konieczność przestrzegania zasad wzajemnej zgodności jako niezbędny warunek uzyskiwania dopłat bezpośrednich – zasięg wojewódzki*, Wyd. MODR, Kraków 2010, s. 5.

⁹ E. Stawicka, *Cross-compliance jako instrument budowania pozytywnego wizerunku przedsiębiorstwa rolniczego*, Roczn. Nauk. SERIA, Olsztyn 2009, t. XI, z. 5, s. 298-301.

¹⁰ <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/Platnosci-bezposrednie/Normy-i-Wymogi-Wzajemnej-Zgodnosci-cross-compliance/Nowe-wymogi-wzajemnej-zgodnosci-obowiazujace-od-2011-roku>, broszura informacyjna, stan na 28.08.2012 r.

¹¹ J. Kania, *Konieczność przestrzegania zasad wzajemnej zgodności jako niezbędny warunek uzyskiwania dopłat bezpośrednich – zasięg wojewódzki*, Wyd. MODR, Kraków 2010, s. 8.

¹² J. Kania, *Konieczność przestrzegania zasad wzajemnej zgodności jako niezbędny warunek uzyskiwania dopłat bezpośrednich – zasięg wojewódzki*, Wyd. MODR, Kraków 2010, s. 7.

Na potrzeby konkursów, w ramach SPO 2004-2006 oraz PROW 2007-2013, zostało zawiązane konsorcjum przez największe instytucje doradcze funkcjonujące na terenie województwa małopolskiego, składające się z: Małopolskiego Stowarzyszenia Doradztwa Rolniczego, Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego oraz Małopolską Izbę Rolniczą.

Należy podkreślić, iż instytucje te wspólnie realizowały już wiele projektów, a współpraca między nimi przebiegała zawsze bez problemów. Ponadto posiadają fachową wiedzę i umiejętności z zakresu organizacji szkoleń oraz prowadzenia wykładów z tematyki cross-compliance. Wykładowcami w obu edycjach byli zarówno doradcy rolni jak i wykładowcy z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie. Każdy z nich posiada certyfikat upoważniający go do prowadzenia tego typu szkoleń.

Na terenie województwa małopolskiego w ramach edycji z SPO 2004-2006, jak przedstawia tabela nr 1, czterodniowe szkolenia wraz w wyjazdem studyjnym do gospodarstw, odbywały się we wszystkich powiatach, gdzie łącznie przeprowadzono 283 szkoleń. Jak wynika z tabeli, najwięcej szkoleń odbyło się w powiatach: tarnowskim (10,25%), nowosądeckim (9,54%) oraz krakowskim (9,19%), czyli największych powiatach w województwie. W założeniach konsorcjum, przeprowadzającym szkolenia, zaznaczono iż w każdej gminie musi być przeprowadzone przynajmniej jedno szkolenie. Natomiast jeżeli była taka potrzeba to przeprowadzano dodatkowe szkolenia. Zainteresowanie rolników było tak duże, że trzeba było przeprowadzić dodatkowe spotkania. Ogółem w całym województwie na lata 2007-2009 przeszkolono 8738 osób, z czego udział wzięło aż 5498 mężczyzn i 3240 kobiet.

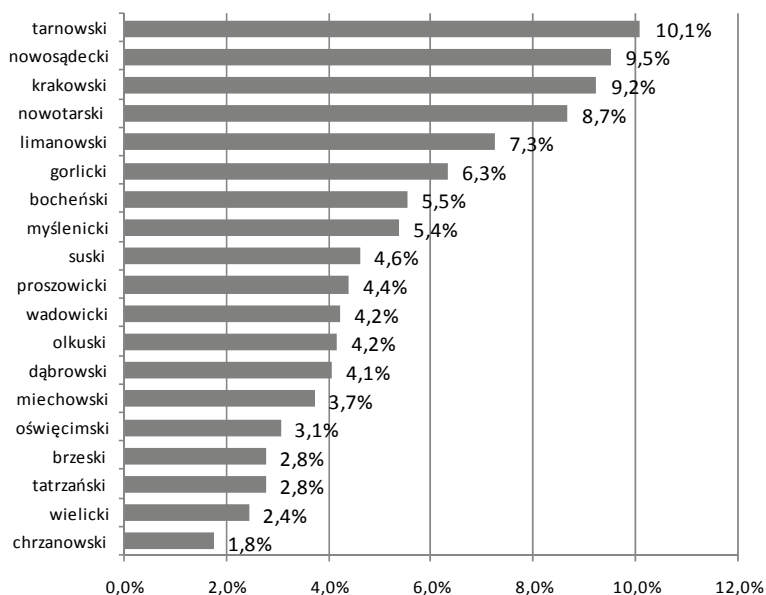
Tabela 1. Liczba uczestników szkoleń w woj. małopolskim w latach 2007-2009

Powiat	Liczba uczestników szkoleń				Ogółem	Liczba szkoleń	
	Kobiety		Mężczyźni			l.j.	%
	l.j.	%	l.j.	%			
bocheński	167	34,50	317	65,50	484	15	5,30
brzeski	73	30,17	169	69,83	242	8	2,83
chrzanowski	87	56,86	66	43,14	153	5	1,77
dąbrowski	104	29,30	251	70,70	355	11	3,89
gorlicki	191	34,54	362	65,46	553	17	6,01
krakowski	322	39,85	486	60,15	808	26	9,19
limanowski	244	38,49	390	61,51	634	21	7,42
miechowski	70	21,54	255	78,46	325	11	3,89
myślenicki	261	55,53	209	44,47	470	16	5,65
nowosądecki	261	31,37	571	68,63	832	27	9,54
nowotarski	262	34,56	496	65,44	758	24	8,48
olkuski	125	34,34	239	65,66	364	12	4,24
oświęcimski	80	29,96	187	70,04	267	9	3,18
proszowicki	127	33,07	257	66,93	384	12	4,24
suski	223	55,33	180	44,67	403	13	4,59
tarnowski	288	32,65	594	67,35	882	29	10,25
tatrzański	113	46,69	129	53,31	242	8	2,83
wadowicki	149	40,38	220	59,62	369	12	4,24
wielicki	93	43,66	120	56,34	213	7	2,47
Razem	3240	-	5498	-	8738	283	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MSDR

Jak wynika z wykresu nr 1 zostało przeszkolonych 8738 osób. Najwięcej, bo aż 10,1 % w powiecie tarnowskim, nowosądeckim- 9,5%, a także krakowskim – 9,2% i nowotarskim – 8,7%. Najmniej w powiatach chrzanowskim – 1,8% oraz wielickim – 2,4%. Wysoka liczba przeszkolonych osób wynikała zapewne z zainteresowania rolników zasadą cross-compliance i przepisów dotyczących tej zasady. Zainteresowanie było duże zwłaszcza w tych powiatach, gdzie istnieje duża liczba gospodarstw rolnych, a rolnicy korzystają z dopłat bezpośrednich. Na uwagę zasługuje również fakt, iż w powiatach nowosądeckim i nowotarskim większość gruntów rolnych zalicza się do ONW i dlatego rolnicy tym chętniej korzystali ze szkoleń, zwłaszcza, że w przypadku ONW obowiązywał ich 5-letni okres składania wniosków

Wykres nr 1. Struktura przeszkolonych uczestników szkoleń w powiatach w woj. małopolskim w latach 2007-2009 (8738=100,0%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MSDR

Kolejna edycja szkoleń w województwie małopolskim odbyła się w ramach PROW 2007-2013, w latach 2010-2012. W pierwszym dniu szkolenia odbywały się wykłady z zakresu przepisów dotyczących cross-compliance. Natomiast drugi dzień poświęcony był wyjazdom studyjnym, gdzie uczestnicy sami mogli przeprowadzić ocenę w gospodarstwach rolnych, pod względem przestrzegania zasady wzajemnej zgodności. W ramach tej edycji, jak wynika z danych zawartych w tabeli nr 2, zostało w całym województwie przeszkolonych 5151 osób, na 253 szkoleniach. Według struktury najczęściej w powiatach: tarnowskim (10,28%), nowosądeckim (9,49%), oraz krakowskim (8,70%). Analogicznie jak w poprzedniej edycji, w największych obszarowo powiatach. Należy podkreślić także, że i w tej edycji szkoleń znacznie więcej uczestniczyło mężczyzn, bo aż 3361, a tylko 1790 kobiet. Z całą pewnością wynika to

z faktu, iż zazwyczaj mężczyźni prowadzą gospodarstwa i to oni składają wnioski o dopłaty bezpośrednie.

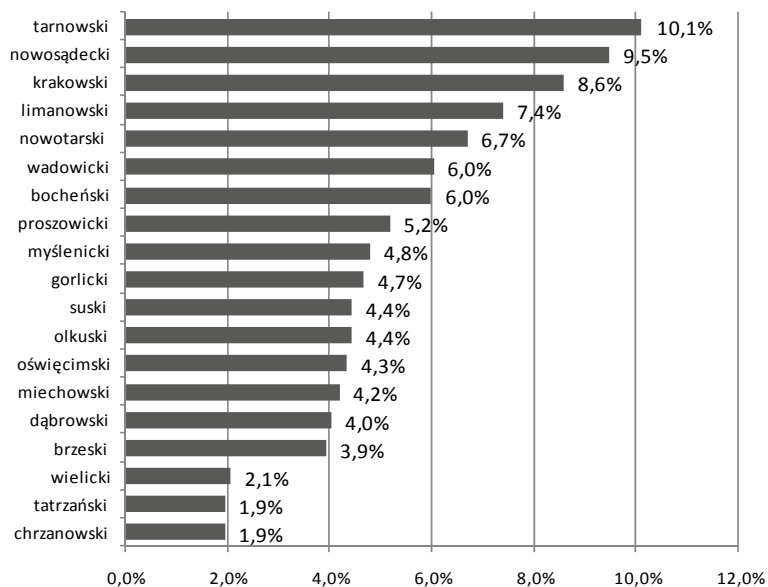
Tabela 2. Liczba uczestników szkoleń w woj. małopolskim w latach 2010-2012

Powiat	Liczba uczestników szkoleń				Ogółem	Liczba szkoleń	
	Kobiety		Mężczyźni			Ij.	%
	Ij.	%	Ij.	%			
bocheński	89	28,90	219	71,10	308	15	5,93
brzeski	77	38,12	125	61,88	202	10	3,95
chrzanowski	67	67,00	33	33,00	100	5	1,98
dąbrowski	48	23,19	159	76,81	207	10	3,95
gorlicki	73	30,42	167	69,58	240	12	4,74
krakowski	129	29,25	312	70,75	441	22	8,70
limanowski	152	40,00	228	60,00	380	19	7,51
miechowski	48	22,33	167	77,67	215	10	3,95
myślenicki	111	45,12	135	54,88	246	12	4,74
nowosądecki	201	41,27	286	58,73	487	24	9,49
nowotarski	115	33,43	229	66,57	344	17	6,72
olkuski	76	33,33	152	66,67	228	11	4,35
oświęcimski	69	30,94	154	69,06	223	11	4,35
proszowicki	60	22,56	206	77,44	266	13	5,14
suski	123	53,95	105	46,05	228	11	4,35
tarnowski	154	29,62	366	70,38	520	26	10,28
tatrzański	43	43,00	57	57,00	100	5	1,98
wadowicki	120	38,71	190	61,29	310	15	5,93
wielicki	35	33,02	71	66,98	106	5	1,98
Razem	1790	-	3361	-	5151	253	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MSDR

W latach 2010-2012 zostało łącznie we wszystkich powiatach województwa małopolskiego przeszkolonych 5151 osób. Prawie o 3,5 tys. mniej niż w poprzedniej edycji, gdzie zostało przeszkolonych 8738. Mniejsza liczba przeszkolonych (z 30 na 20 podczas jednego szkolenia) wynikała przede wszystkim ze ściśle określonych założeń konkursu w ramach PROW 2007-2013. Z całą pewnością przyczyniło się to do podniesienia jakości szkoleń. Tak samo jak w poprzednich latach, tak i w latach 2010-2012 najwięcej uczestników było w powiecie tarnowskim, bo aż 10,1 %, nowosądeckim-9,5%, a także krakowskim – 8,6%. Najmniej w chrzanowskim – 1,9% oraz tatrzańskim – 1,9% (wykres nr 2).

Wykres nr 2. Struktura przeszkolonych uczestników szkoleń w powiatach w woj. małopolskim w latach 2010-2012 (5151=100,0%)

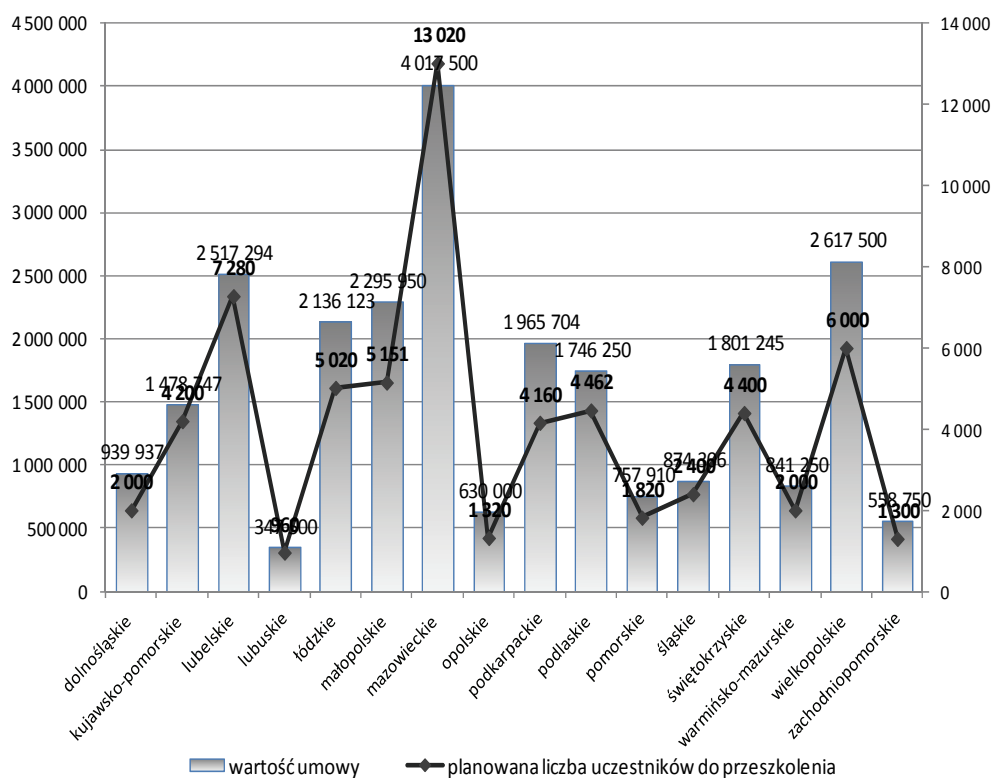

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MSDR

Z prezentowanych danych na wykresie nr 3 wynika, że w konkursie „Zasady otrzymywania dopłat bezpośrednich, a obowiązek spełnienia przez gospodarstwo zasad wzajemnej zgodności, ze szczególnym uwzględnieniem programów zwalczania chorób zakaźnych”, największą kwotę otrzymało województwo mazowieckie (4 017 500) i automatycznie w tym województwie zostanie przeszkolonych najwięcej osób, bo aż 13 020. Najmniej w województwie lubuskim 969 osób, tak samo wartość umowy była najmniejsza. Natomiast województwo małopolskie otrzymało 2 295 950 na przeszkolenie 5151 uczestników. Należy podkreślić, że wykres nr 3 przedstawia planowaną liczbę uczestników do przeszkolenia. Szkolenia są przewidziane do końca 2012 roku, a liczba przeszkolonych uczestników musi wynosić co najmniej 75% z zadeklarowanej.

Wykres nr 3. Wartość podpisanych umów oraz planowane liczby uczestników do przeszkolenia w konkursie „Zasady otrzymywania dopłat bezpośrednich a obowiązek spełnienia przez gospodarstwo zasad wzajemnej zgodności, ze szczególnym uwzględnieniem programów zwalczania chorób zakaźnych” we wszystkich województwach w latach 2010-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z FAPA

Podsumowanie

Od 2009 roku w Polsce zaczęto wdrażać poszczególne zasady wzajemnej zgodności (cross-compliance). Warunkiem uzyskania dopłat bezpośrednich jest przestrzeganie tej zasady na terenie całego gospodarstwa.

Zapoznanie się ze wszystkimi przepisami, które obowiązują w ramach cross-compliance sprawiło, iż od 2007 roku na terenie całego kraju przeprowadzane są szkolenia, w ramach środków z SPO 2004-2006, jak i PROW 2007-2013, mające na celu zaznajomienie się rolników ze wszystkimi wymogami tej zasady. Podjęły się tego zadania instytucje doradcze. Przykładowo w województwie małopolskim powstało konsorcjum, w którego skład weszły takie instytucje jak: Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego liderujące konsorcjum, Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego i Małopolska Izba Rolnicza.

Konsorcjum mając za sobą wieloletnie doświadczenie w pracy doradczej, zrealizowało łącznie w ramach obu edycji aż 536 szkoleń, w latach 2007-2009 oraz 2010-2012, dzięki czemu przeszkolono 13 889 osób.

Tak duża liczba szkoleń i ich uczestników, świadczy o ogromnym zainteresowaniu tą tematyką. Na podstawie wywiadów przeprowadzonych z doradcami, wynika, że rolnicy chętnie zapisywali się na szkolenia, dlatego też nie było większego problemu z rekrutacją. W niektórych powiatach zainteresowanie było tak duże, że trzeba było zorganizować dodatkowe szkolenie.

Należy podkreślić także, że zdecydowana większość uczestników szkoleń, wyrażała się pozytywnie zarówno na temat organizacji szkoleń jak i jakości oraz przydatności prowadzonych wykładów.

Nie ma zatem wątpliwości co do efektów pracy instytucji doradczych we wdrażaniu zasady cross-compliance w województwie małopolskim.

Literatura

- Jurcewicz A., *Prawo i polityka rolna Unii Europejskiej*, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2010.
- Kania J., Bogusz M., *Efekty pracy doradczej we wdrażaniu instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej na przykładzie województwa małopolskiego*, Roczn. Nauk. SERIA, Szczecin 2010.
- Kania J., *Konieczność przestrzegania zasad wzajemnej zgodności jako niezbędny warunek uzyskiwania dopłat bezpośrednich – zasięg wojewódzki*, Wyd. MODR, Kraków 2010.
- Krzyżanowska Z. i inni, *Minimalne wymogi wzajemnej zgodności (cross compliance) dla gospodarstw rolnych*, Przewodnik dla doradców. Wyd. CDR w Brwinowie Oddział w Radomiu, Radom 2010.
- Rowiński J., *Wspólna polityka rolna w latach 2004-2013*, Wspólnoty Europejskie, 2003.
- Stawicka E., *Cross-compliance jako instrument budowania pozytywnego wizerunku przedsiębiorstwa rolniczego*, Roczn. Nauk. SERIA, Olsztyn 2009.
- Wojtasik B., *Dopłaty bezpośrednie – nowy instrument finansowy w rolnictwie*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego. CDR, Poznań 2006.
- <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/Platnosci-bezposrednie/Normy-i-Wymogi-Wzajemnej-Zgodnosci-cross-compliance/Nowe-wymogi-wzajemnej-zgodnosci-obowiazujace-od-2011-roku>, broszura informacyjna, stan na 28.08.2012 r.
- <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/Platnosci-bezposrednie/Normy-i-Wymogi-Wzajemnej-Zgodnosci-cross-compliance>, stan na 28.08.2012 r.

Summary

Farm advisory services in the Malopolska province play a key role in implementing the instruments of the Common Agricultural Policy. Getting acquainted with the principle of cross – compliance by Malopolska farmers has become a key element of counselling since 2007. Therefore, the three largest advisory institutions: Advisory Centre Malopolska, Malopolska Region Chamber of Agriculture and the Agricultural Advisory Association, in the form of the consortium, have undertaken the trial to train farmers in cross-compliance, complying with which is a condition for the obtaining the direct payments. As can be seen from the analysis and evaluation, advisory bodies have fulfilled their missions in conducting training in all counties of the voivodship.

Informacja o autorach:

mgr inż. Małgorzata Bogusz

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
Instytut Ekonomiczno-Społeczny
Zakład Rozwoju Obszarów Wiejskich i Doradztwa
al. Mickiewicza 21, 31-120 Kraków
e-mail: m.bogusz@ur.krakow.pl
tel. 510157 998

mgr Marcin Horyń

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa
e-mail: hmarcin@o2.pl